ΕΤΟΣ Β'. 'Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 14 Ἰανουαρίου 1912 ΑΡΙΘ. 55

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρὸς Τιμόθεον Β'. ἐπιστολὴ ΠΑΥΛΟΥ (Γ' 10—15).

Τέκνον Τιμόθεε, παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ Κύριος. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῇν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ δὲ μένε, ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ὅτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ Νέρωνος εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ρώμης χάριν τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως αὐτοῦ, ἔγραψε τὴν δευτέραν αὐτοῦ πρὸς τὸν μαθητὴν καὶ ἀκόλουθόν του Τιμόθεον ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας μέρος εἶνε τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα, τὸ

ὁποῖον ἠκούσατε σήμερον. Κατατυραννούμενος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὑποφέρων μαρτύρια εἰς τὰς φυλακὰς γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, διὰ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ, διὰ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίαν καὶ ἀσάλευτον τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν αὐτοῦ, ἡ ὁποία πιθανὸν νὰ ἐκλονίζετο ἐκ τῶν παθημάτων, τὰ ὁποῖα ἔβλεπεν ὅτι ὑπέφερεν ὁ διδάσκαλός του τόσῳ περισσότερον, ὅσῳ ἦτο νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ μόλις εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν ἡ πνευματικὴ διακυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου. Πρὸς τοῦτο προβάλλει τὸν ἑαυτόν του ὡς παράδειγμα, διότι ἐνῷ ὑπέφερε καὶ ὑποφέρει τόσα καὶ τόσα, ἐμμένει σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν· «Τέκνον Τιμόθεε -γράφει πρὸς αὐτὸν- ἔχεις παρακολουθήσει τὴν διδασκαλίαν μου, ἔχεις γνωρίσει τὴν συμπεριφοράν μου, ἔχεις ἐννοήσει τὸν σκοπόν μου, ἔχεις μάθει τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν μου, ἔχεις ἴδει τὴν μακροθυμίαν μου πρὸς τοὺς πολεμίους τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, τὴν ἀγάπην εἰς ὅλους, τὴν ὑπομονήν μου, γνωρίζεις τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστην εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὰ Λύστρα, καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μὲ ἐλύτρωσεν ὁ Κύριος. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι θέλουν νὰ ζήσουν εὐσεβῶς εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, θὰ καταδιωχθοῦν, ἐνῷ οἱ ἀσεβεῖς καὶ ψεῦσται καὶ κακοὶ ἄνθρωποι θὰ προοδεύσουν εἰς τὸ κακὸν ἀπατῶντες καὶ τοὺς ἑαυτούς των καὶ τοὺς ἄλλους. Σὺ ὅμως μένε σταθερὸς εἰς ὅσα ἔμαθες καὶ ἐπείσθης ὅτι εἶνε ἀληθῆ, ἐνθυμούμενος πάντοτε ποῖος ἦτο ὁ διδάσκαλός σου, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν παιδικήν σου ἡλικίαν μελετᾷς καὶ ἠξεύρεις τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἡ ὁποία δύναται νά σε κάμῃ σοφὸν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ νὰ σοὶ προξενήσῃ τὴν σωτηρίαν».

Αὐτά, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀπευθύνει τὴν σοφὴν ταύτην διδασκαλίαν του καὶ εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Καὶ ἡμεῖς παρακολουθοῦμεν τὴν γραπτὴν καὶ κατὰ παράδοσιν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρων. Καὶ μανθάνομεν τοὺς διωγμούς, τὰ παθήματα καὶ τοὺς πολέμους τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν διὰ τὴν ἁγίαν ἡμῶν πίστιν, ἀλλὰ συγχρόνως μανθάνομεν διδασκόμενοι ὅτι διὰ τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ σταθερᾶς πρὸς τὸν Κύριον πίστεως, διὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς πάντας, διὰ τῆς εὐαγγελικῆς ὑπομονῆς ἐν τοῖς παθήμασι, διὰ τῆς μακροθυμίας πρὸς τοὺς πολεμίους, διὰ τῆς εὐσεβοῦς αὐτῶν ζωῆς καὶ πολιτείας, μὲ μίαν λέξιν, ἐκέρδησαν τὴν ἀκαταμάχητον προστασίαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ «ἐγεννήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ», ἐξῆλθον νικηταὶ ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς αὐτοὺς διωγμούς, κατετρόπωσαν τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, ἐφάνησαν ἀνώτεροι τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων παθημάτων, συνέτριψαν τὰ πολυειδῆ αὐτῶν ὅπλα, ἐξουδετέρωσαν τὰς μεθοδείας αὐτῶν καὶ ἀνεδείχθησαν διὰ τῆς θερμῆς αὐτῶν πίστεως καὶ εὐσεβείας ἀληθεῖς θριαμβευταὶ κατανικήσαντες τὸν κόσμον. «Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν» (Α΄. Ἰωάν. Ε΄. 4). Μανθάνοντες δὲ καὶ διδασκόμενοι ταῦτα ὀφείλομεν, ἐὰν ἤμεθα ἀληθινοὶ μαθηταὶ αὐτῶν, νὰ κερδήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἄμαχον προστασίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων,

μὲ τὴν πλήρη καὶ τελείαν βεβαιότητα ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ ὑπερβαίνωμεν τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐμπόδια, θὰ καταβάλλωμεν τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας θλίψεις καὶ στενοχωρίας, τὰς ὁποίας ὑφιστάμεθα «ἕνεκεν δικαιοσύνης» (Ματθ. Ε΄. 10) ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

«Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε» λέγει ὁ Κύριος ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ (Ἰωάν. Ις΄. 33). Καὶ ἡ θεία αὕτη πρόρρησις τοῦ οὐρανίου Διδασκάλου φαίνεται ἐκπληρουμένη τελείως καὶ εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν μετ᾽ αὐτήν. «Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται». Καὶ πραγματικῶς. Καταδιώκεται ὁ δίκαιος Ἄβελ καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Κάϊν. Καταδιώκεται ὁ σώφρων Ἰωσὴφ καὶ πωλεῖται ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του εἰς τοὺς ἀλλοφύλους. Καταδιώκεται ἕως θανάτου ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ φθονεροῦ Σαούλ. Πριονίζεται ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Ρίπτεται εἰς λάκκον βρωμερὸν ὁ προφήτης Ἱερεμίας. Καταδιώκεται ὑπὸ τῆς πονηρᾶς Ἰεζάβελ ὁ ζηλωτὴς Ἠλίας. Ἐμβάλλονται ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, τὴν καιομένην, οἱ ἅγιοι τρεῖς Παῖδες. Καταδιώκεται, φυλακίζεται καὶ ἀποτέμνεται τὴν κεφαλὴν ὁ Τίμιος Πρόδρομος τοῦ Σωτῆρος. Λιθοβολεῖται καὶ φονεύεται ὁ πρωτομάρτυς καὶ ἀρχιδιάκονος Στέφανος. Ῥαβδίζονται καὶ φυλακίζονται ὑπὸ τῶν στρατηγῶν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Σίλας. Συλλαμβάνεται, δένεται μὲ ἁλύσεις καὶ φυλακίζεται ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. «Ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς» (Ἑβρ. ΙΑ΄. 35-39). Ἀλλ ὁ αὐτὸς Κύριος ὁ εἰπὼν «ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε», προσέθηκεν «ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Καὶ καθὼς ἐξεπληρώθη τελείως ἡ περὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ θλίψεων θεία πρόρρησις, τοιουτοτρόπως ἐπραγματοποιήθη καὶ ἡ περὶ τῆς νίκης τοῦ Κυρίου καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων θεία διαβεβαίωσις. Καὶ τρανὴ ἀπόδειξις τούτου εἶνε ὅτι, ὄχι μόνον δὲν κατετροπώθη διὰ τῶν διωγμῶν τοῦ κόσμου ἡ εὐσέβεια, ὄχι μόνον δὲν κατεπνίγη, ἀλλ᾽ὅλως τοὐναντίον, κατετρόπωσε τοὺς διώκτας, κατενίκησε τὸν κόσμον, ἐνισχύθη, ἐκραταιώθη, ἐμεγαλύνθη.

Ἀλλὰ διὰ ποίαν ἆρά γε αἰτίαν καταπολεμεῖται ἡ εὐσέβεια, καταδιώκονται οἱ εὐσεβεῖς; Τὴν αἰτίαν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν λέγει σαφῶς αὐτὸς ὁ Κύριος. «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος» (Ἰωάν. ΙΕ΄. 19). Μισεῖ, πολεμεῖ καὶ καταδιώκει τοὺς εὐσεβεῖς ὁ «κόσμος», οἱ προσκεκολλημένοι δῆλα δὴ εἰς τὴν κοσμικὴν ματαιότητα, οἱ προσηλωμένοι ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου, οἱ ἀσεβεῖς, οἱ πονηροί, οἱ διεστραμμένοι ἄνθρωποι. Καὶ μισοῦν, πολεμοῦν καὶ καταδιώκουν οἱ τοιοῦτοι τοὺς εὐσεβεῖς, διότι ἔχουν ἀντίθετα φρονήματα, διότι ἔχουν ἀνόμοιον βίον, διότι κάμνουν ἀντίθετα ἔργα. Ἰδοὺ πόσον ὡραῖα περιγράφει ὁ σοφὸς Σολομὼν τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀσεβῶν ἐναντίον τοῦ εὐσεβοῦς :

«Καταδυναστεύσωμεν -λέγουν- τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα νόμου· ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ καὶ ἐξηλλαγμέναι αἱ τρίβοι αὐτοῦ· Ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ· θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν» (Σοφ. Σολ. Β΄. 10-21). Ἀλλὰ καὶ ἡ προσεκτικὴ παρατήρησις καὶ μελέτη τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δίδουν ἀρκετὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα ἡμῶν. Ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος κάμνει πάντοτε τὸ καλόν. Ὁ ἀσεβὴς πάντοτε τὸ κακόν. Ὁ εὐσεβὴς ἐξασκεῖ πάντοτε τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Ὁ ἀσεβὴς τὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ εὐσεβὴς εἶνε ἀγαθὸς καὶ δίκαιος. Ὁ ἀσεβὴς πονηρὸς καὶ ἄδικος. Ὁ εὐσεβὴς περιπατεῖ τὸν φωτεινὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ὁ ἀσεβὴς τὸν σκοτεινὸν τῆς κακίας. Ὁ ἀσεβὴς μὲ μίαν λέξιν ζῇ, σκέπτεται, ἐνεργεῖ καὶ πράττει ὅλως διόλου τὰ ἐναντία ἀπὸ τὸν εὐσεβῆ. Εἶνε λοιπὸν φυσικὴ συνέπεια νὰ φέρῃ ἡ ἀντίθεσις τῶν φρονημάτων τὴν ἔχθραν, τὸν πόλεμον, τὸν διωγμόν. Ἀλλ᾽ ἐπίσης εἶνε φυσικὴ συνέπεια τὰ μὲν ἔργα τῶν ἀσεβῶν νὰ ἐξαφανίζωνται, αἱ κακαὶ προθέσεις αὐτῶν νὰ ἐκμηδενίζωνται, ὡς μὴ στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ ἔργα καὶ αἱ ἀγαθαὶ προθέσεις τῶν εὐσεβῶν νὰ εὐοδοῦνται ὡς ἔχουσαι θεμέλιον καὶ βάσιν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸν τὸν Θεόν. «Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Ἰδοὺ ποῦ ἔγκειται ἡ προκοπὴ τῶν ἀσεβῶν· «ἐπὶ τὸ χεῖρον»· δῆλα δὴ προκόπτουσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, αὐξάνουσι τὰς κακίας αὐτῶν, πολλαπλασιάζουσι τὴν πονηρίαν αὐτῶν, διότι πλάνη εἶνε ἡ ἀρχή των, πεπλανημένα τὰ μέσα των, πεπλανημένος ὁ σκοπός των, διότι καὶ τοὺς ἄλλους πλανῶσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πλανῶνται ἀπομακρυνθέντες ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, καὶ περιπλανηθέντες εἰς τὰ δύσβατα καὶ ἀπότομα μονοπάτια τοῦ ψεύδους. Ἂς ἤμεθα, ἀδελφοί, εὐσεβεῖς λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐνθυμούμενοι ὅτι «ἡ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (Α΄. Τιμ. Δ΄. 8). Ἂς μὴ πτοώμεθα πρὸ τῶν διωγμῶν «ἕνεκεν δικαιοσύνης», ἐνθυμούμενοι ὅτι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου τότε εἴμεθα μακάριοι. (Ματθ. Θ΄. 10) καὶ ἔχοντες τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐξ αὐτῶν θὰ λυτρώνῃ ἡμᾶς ὁ παντοδύναμος Κύριος. Ἂς μελετῶμεν ἐπὶ πᾶσι τούτοις «τὰ ἱερὰ γράμματα» καὶ θὰ σοφισθῶμεν εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Η΄.

«***Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.***»

Αἱ λέξεις ***πατὴρ*** καὶ ***μήτηρ*** κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἔννοιαν, δὲν σημαίνουσι καὶ δὲν δηλοῦσι μόνους τοὺς φυσικοὺς γονεῖς, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνωτέρους, τοὺς ὑπερέχοντας ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἐπίσης καὶ αἱ λέξεις ***υἱὸς*** καὶ ***τέκνον*** δὲν σημαίνουσι μόνα τὰ φυσικὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς κατωτέρους, τοὺς ὑπὸ ἐξουσίαν. Αἱ λέξεις λοιπὸν ***γονεῖς*** καὶ ***τέκνα*** σημαίνουσι καὶ τοὺς ***κυρίους*** καὶ ***δούλους,*** τοὺς ***ἱερεῖς*** καὶ τοὺς ***λαϊκούς,*** τοὺς ***Κυβερνήτας*** καὶ τοὺς ***ὑπηκόους*** αὐτῶν. Ἐντεῦθεν δὲ πηγάζουσι καὶ ἀμοιβαῖα καθήκοντα ὅλων τούτων πρὸς ἀλλήλους. Περὶ τῶν καθηκόντων τούτων ἔσται ἡμῖν ἤδη ὁ λόγος. Σήμερον ἂς ἐξετάσωμεν τὰ ἀμοιβαῖα πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα Κυρίων καὶ δούλων.

Τὰ καθήκοντα τῶν κυρίων πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτῶν δούλους δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰ ἑξῆς τρία· α΄) καθήκοντα ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης· β΄) καθήκοντα ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς ἀγάπης· γ΄) καθήκοντα εὐσεβείας.

Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ κυρίου πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ εἶναι τὸ τῆς δικαιοσύνης, νὰ ἦναι δίκαιος. Ὁ κύριος ὀφείλει νὰ τρέφῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ νὰ πληρώνῃ τακτικῶς τὸν συμπεφωνημένον μισθὸν αὐτοῦ. Πᾶς ἐργάτης, εἶπεν ὁ Κύριος, εἶναι ἄξιος νὰ λαμβάνῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. «*Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ*». «*Οὐ φιμώσῃς βοῦν ἀλοῶντα*», εἶπεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ θέτῃς φίμωτρον εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀλοῶντος βοός, ἄδικον ὅλως εἶναι βεβαίως νὰ στερῇς τῆς τροφῆς καὶ τοῦ μισθοῦ τὸν ὅμοιόν σου ἄνθρωπον, ὅστις ἐργάζεται καθ᾽ ἑκάστην καὶ κοπιᾷ πρὸς ἐπαύξησιν τῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ πλούτου σου. «*Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα*». «*Οὐκ ἀπαδικήσεις μισθὸν » πένητος καὶ ἐνδεοῦς.... αὐθημερὸν ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ, οὐκ » ἐπιδύσεται ἥλιος ἐπ᾽ αὐτῷ*». «*Τῷ ἐργαζομένῳ*, ἀποφαίνεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, *ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὄφλημα*».

«Οἱ κύριοι, λέγει ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, *τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς » δούλοις παρέχετε εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς Κύριον ἔχετε ἐνουρανῷ».* «*Ἰδού,* » λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος κατὰ τῶν ἀδικούντων κυρίων, *ἰδοὺ ὁ μι- » σθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος » ἀφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σα- » βαὼθ εἰσεληλύθεισαν».*

Δεύτερον καθῆκον τῶν κυρίων πρὸς τοὺς δούλους αὐτῶν εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἀγάπης. Ἔχουσι δηλονότι οἱ κύριοι καθῆκον νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς δούλους αὐτῶν ὡς ἄνθρωποι πρὸς ἀνθρώπους, ὡς Χριστιανοὶ πρὸς Χριστιανούς. Οἱ κύριοι ὀφείλουσι νὰ ἦναι πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν ἐπιεικεῖς καὶ συγκαταβατικοί, ὀφείλουσι νὰ συμπεριφέρωνται πρὸς αὐτοὺς μετὰ στοργῆς καὶ πραότητος, ὀφείλουσιν ἑνὶ λόγῳ νὰ ἀγαπῶσιν αὐτοὺς ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς. «*Εἰ ἔστι σοι*, παραγγέλλει ὁ σοφὸς Σειράχ, *εἰ ἔστι σοι δοῦλος πιστός, ἔστω σοι ὡς ἡ ἰδία » σου ψυχή, καὶ ὡς πρὸς ἀδελφὸν ἀναστρέφου μετ' αὐτοῦ.*» Τοιαύτην ἀγάπην, ὀφείλουσι νὰ τρέφωσι πρὸς τοὺς πιστοὺς δούλους αὐτῶν, ὅσοι ἔτυχε νὰ ἀναδειχθῶσι κύριοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ νὰ ἔχωσι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν δούλους.

Οἱ κύριοι ὀφείλουσι νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν πρὸς τοὺς δούλους ἀγάπην αὐτῶν ἰδίως κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν οὗτοι προσβάλλονται ὑπὸ ἀσθενειῶν. Ὀφείλουσι τότε ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν νοσηλείαν τούτων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὑγιείας αὐτῶν οὐχὶ δὲ νὰ ἐγκαταλείπωσι τούτους εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν τύχην, ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει πολλάκις.

Ἀλλ' οἱ κύριοι δὲν ἔχουσι μόνα τὰ καθήκοντα νὰ ἦναι δίκαιοι πρὸς τοὺς ἰδίους δούλους καὶ νὰ ἀγαπῶσι μόνον αὐτούς. Ἔχουσι καὶ τρίτον καθῆκον, τὸ καθῆκον νὰ διδάσκωσιν αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, διότι οἱ κύριοι φέρουσι τὴν εὐθύνην τῶν ψυχῶν τῶν δούλων αὐτῶν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσαχθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σου, χριστιανέ μου, ὁ ὅμοιός σοι ἄνθρωπος ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μεριμνᾷς διὰ τὴν ἠθικοποίησιν αὐτοῦ καὶ διὰ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὀφείλουσιν οἱ κύριοι νὰ διδάσκωσι τοὺς δούλους τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως. Ὀφείλουσι νὰ χορηγῶσιν αὐτοῖς τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἵνα προσεύχωνται, ἵνα φοιτῶσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προσέρχωνται εἰς τὰ Μυστήρια τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας Κοινωνίας. Τίς οἶδεν, ἐὰν ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ προσευχὴ τοῦ δούλου σου, δὲν ἤθελον ἐφελκύσῃ ἐπὶ τοῦ οἴκου σου τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ; Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Λάβαν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὁ Ἰακώβ. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν «*εὐλόγησε γάρ με ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ » σῇ εἰσόδῳ*».

Οἱ κύριοι ὀφείλουσι προσέτι νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἐπὶ τῆς διαγωγῆς καὶ συμπεριφορᾶς τῶν δούλων αὐτῶν καὶ νὰ ἀποτρέπωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπωλείας. Τὸ ἄριστον δὲ μέσον τῆς ἀποτροπῆς τοῦ δούλου ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἠθικοποιήσεως αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἡ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ διδασκαλία, ἀλλ' εἶναι κυρίως τὸ καλὸν παράδειγμα. Οἱ δοῦλοι ὁμοιάζουσι τὰ παιδία· εἶναι καὶ οὗτοι μιμητικοί. Διὰ τοῦτο οἱ κύ-

ριοι ὀφείλουσι νὰ προσέχωσιν, ὅπως μὴ δώσωσί ποτε κακὸν παράδειγμα. Οἱ κύριοι ὀφείλουσιν οὔτε νὰ λέγωσιν, οὔτε νὰ πράττωσιν ἐνώπιον τῶν δούλων τι, τὸ ὁποῖον νὰ συντελῇ εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ ἐξαχρείωσιν αὐτῶν, τὸ ὁποῖον νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν εἶναι προτιμώτερον ἡ χωρικὴ αὕτη κόρη, τὴν ὁποίαν, Χριστιανέ μου, ἔχεις ὑπηρέτριαν, νὰ ἔμενεν ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτῆς στέγην πτωχὴ καὶ ἐνάρετος, ἢ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν σου, ἐξ οὗ νὰ ἐξέλθῃ ἔπειτα φέρουσα τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας, τὸ στῖγμα καὶ τὸ ὄνειδος τῆς ἀτιμίας; Τὸ νὰ γίνῃς δὲ, σὺ ὁ κύριος, ὁ αἴτιος τῆς ἀπωλείας αὐτῆς εἴτε διὰ λόγου, εἴτε διὰ τοῦ κακοῦ σου παραδείγματος, τοῦτο διὰ σὲ εἶναι ἡ φοβερωτέρα τῶν εὐθυνῶν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾿ ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὰ καθήκοντα τῶν δούλων πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν.

Οἱ δοῦλοι ἔχουσι καθῆκον ἀπαράβατον νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμῶσι τοὺ ἰδίους αὐτῶν δεσπότας, διότι οὕτως ἐντέλλεται ὁ Κύριος· «*Ὅσοι » εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι,* παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, *τοὺς ἰδίους » δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ » καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται· οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ » καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι » πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι*»· Ἄλλαις λέξεσιν, ὁ Ἀπόστολος ἐντέλλεται τάδε· ὅσοι εἶσθε δοῦλοι δεσποτῶν ἀπίστων ὀφείλετε νὰ θεωρῆτε τοὺς κυρίους ὑμῶν τούτους ὡς ἀξίους πάσης τιμῆς, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ βλασφημῆται ὡς ἀνατρέπουσα τὴν κοινωνικὴν τάξιν. Ὅσοι δὲ ἔχετε δεσπότας Χριστιανοὺς ὀφείλετε νὰ μὴ καταφρονῆτε αὐτοὺς διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὗτοι εἶναι ἀδελφοὶ ὑμῶν ἰσότιμοι, ἀλλ᾿ ὀφείλετε νὰ σέβησθε καὶ νὰ τιμᾶτε αὐτοὺς καὶ νὰ δουλεύητε αὐτοῖς μετὰ πλείονος προθυμίας καὶ ἀγάπης καὶ πίστεως συνειδότες, ὅτι οὕτω πράττοντες εὐεργετεῖτε ἀδελφοὺς πιστοὺς καὶ ἀγαπητούς.

Οἱ δοῦλοι ὀφείλουσιν ἀκόμη νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν· « *οἱ δοῦλοι,* παραγγέλλει καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, *οἱ δοῦλοι ὑπα- » κούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι » τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ᾿ ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀν- » θρωπάρεσκοι, ἀλλ᾿ ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ » ἐκ ψυχῆς μετ᾿ εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις· » εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ Κυ- » ρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος*». Καὶ πρὸς Κολοσσαεῖς δὲ ὁ Ἀπόστολος τὰ αὐτὰ παραινεῖ λέγων· «*Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς » κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾿ » ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν Θεόν. Καὶ πᾶν ὅ,τι ἐὰν ποιῆτε, » ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ὅτι » παρὰ Κυρίου λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας*». Διδάσκει ἄλλαις λέξεσιν ὁ Ἀπόστολος τὰ ἑπόμενα· Οἱ δοῦλοι ὀφείλετε νὰ ὑπακούητε κατὰ πάντα εἰς τοὺς κατὰ σάρκα κυρίους, οὐχὶ ὑποκριτικῶς, ἀλλ᾿ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς φοβούμενοι τὸν Θεὸν καὶ οὐχὶ ἀνθρώπους. Ὀφείλετε οἱ Χριστιανοὶ δοῦλοι νὰ φρονῆτε ὅτι δουλεύετε τῷ Χριστῷ, καὶ παρ᾿ αὐτοῦ θὰ λάβετε τὸν μισθὸν τῆς δουλείας ὑμῶν. Τὰ αὐτὰ παραγ-

γέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος λέγων· «*Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν* » *παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ* » *καὶ τοῖς σκολιοῖς· Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει* » *τις λύπας, πάσχων ἀδίκως*». Ἄλλαις λέξεσιν οἱ δοῦλοι ὀφείλετε νὰ ὑποτάσσησθε εἰς τοὺς ἰδίους ὑμῶν δεσπότας, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐπιεικεῖς, ἄλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς σκολιοὺς καὶ δυστρόπους, διότι τὸ πάσχειν ἀδίκως χάριν τοῦ Θεοῦ, τοῦτο ὁ Θεὸς τιμᾷ καὶ βραβεύει.

Οἱ δοῦλοι ὀφείλουσι νὰ ἦναι πιστοὶ πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν. Τὸ καθῆκον τοῦτο αὐστηρότατα ἐπιβάλλεται αὐτοῖς. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συμφωνίας αὐτῶν εἶναι, ὅτι ἐκτὸς τοῦ συμπεφωνημένου μισθοῦ, οὐδὲν ἕτερον δικαιοῦνται νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῶν ἀνηκόντων τοῖς κυρίοις αὐτῶν. Ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ κατασπαταλῶσι καὶ καταστρέφωσιν, οὔτε νὰ κλέπτωσι καὶ ἀποκρύπτωσι, οὔτε νὰ διαθέτωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῆς περιουσίας τῶν κυρίων. «Τοῖς οἰκέταις, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, » μέτεστι τῶν δεσποσύνων χρημάτων τοσοῦτον, ὅσον φέρειν ἢ θεραπεύειν » ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ οὐδενὶ αὐτῶν ἔξεστι»..

Τέλος οἱ δοῦλοι ὀφείλουσι νὰ ἀνέχωνται τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν καὶ θέσιν ἀγογγύστως, διότι οἱ γογγύζοντες βλασφημοῦσι διὰ τῶν γογγυσμῶν αὐτῶν τὴν θείαν Πρόνοιαν, ἥτις διετάξατο οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς. Ἔπειτα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ πάντες εἶναι οὐχὶ ***τὸ τί εἴμεθα σήμερον,*** ἂν εἴμεθα αὐθένται ἢ δοῦλοι, ***ἀλλ' ὁποῖοί τινες μέλλομεν νὰ εὑρεθῶμεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως.*** Ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος κηρύττει· «*παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου*». Ὅ,τι δηλαδὴ συμβαίνει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁμοιάζει μὲ παράστασιν θεατρικήν. Ἐν τῷ θεάτρῳ παρουσιάζονται ἄλλοι μὲν βασιλεῖς, ἄλλοι δὲ στρατηγοί, ἄλλοι ἄρχοντες καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἄλλοι πάλιν ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς. Ἀλλ' αἴφνης πίπτει ἡ αὐλαία, ἀφαιροῦνται αἱ προσωπῖδες καὶ τὰ ψιμμύθια καὶ οἱ ἥρωες τῆς θεατρικῆς παραστάσεως ἐμφανίζονται τοιοῦτοι, ὁποῖοιπράγματι εἶναι. Καὶ ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι θέατρόν τι παγκόσμιον, ἐν ᾧἄλλοι μὲν ἐξ ἡμῶν εἴμεθα βασιλεῖς καὶ στρατηγοὶ καὶ Κυβερνῆται λαῶν, ἄλλοι δὲ πτωχοὶ καὶ ταπεινοὶ καὶ δοῦλοι. Θὰ ἔλθῃ ὅμως ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ καταπέσῃ ἡ αὐλαία, θὰ παρέλθῃ ὁ πρόσκαιρος οὗτος κόσμος καὶ τότε ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν καὶ τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι παρασκευάσει αὐτῷ τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ πονηρὰ ἔργα ἑκάστου. Λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει τὸν Χριστιανόν δὲν εἶναι τὸ νὰ ἦναι δοῦλος ἢ δεσπότης ἐν τῷ ματαίῳ τούτῳ κόσμῳ, ἀλλὰ τὸ νὰ φυλάττῃ ἕκαστος τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ ἐκπληροῖ πάντοτε τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον ἐκεῖ, ὅπου ἔχει τάξει αὐτὸν ἡ θεία Πρόνοια ἀποβλέπων εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνταπόδοσιν καὶ μισθαποδοσίαν τοῦ Θεοῦ, «*παρ' ᾧ προσωποληψία οὐκ ἔστι*».